

Rechtenvrij interview LOST TANGO

EEN SCHIPBREUK IN DE TIJD
Margriet Prinssen

*Op de vleugels van de muziek
Dromen van elkaar
De taal van de tango
Een schipbreuk in de tijd*

Carel Kraayenhof danst helemaal alleen de tango, Rosa laat met haar viool horen hoe meisje dat anders is tegenstribbelt, dansers draaien leden van het strijkkwartet door de lucht als waren het volleerde acrobates, Meral strikt de veters van Papa Tango, terwijl ze een even sensueel als ontroerend lied zingt, en Dagmar klimt hooggehakt de trap op, hoger en hoger...

Het is een imposant gezelschap dat Via Berlin samen met Orkater bijeen heeft gebracht om haar jubileum – sinds 2009 10 voorstellingen in evenzoveel jaar! – luister bij te zetten: pianist Juan Pablo Dobal en bassist Jaap Branderhorst uit het befaamde tangosextet van Carel Kraayenhof, het Ragazze Quartet aangevuld met actrice en zangeres Meral Polat, over wie de Volkskrant schreef: 'Zij ademt in alles de aantrekkingskracht van 'living on the edge'. Zwoel, sensueel, hartstochtelijk, gevaarlijk, ongrijpbaar. Of ze nu zingt of acteert, zij is de vleesgeworden hartenklop.'

Orkater, Via Berlin en het Ragazze Quartet hebben al veel vaker samengewerkt; niet toevallig want Rosa Arnold, muzikaal leider van Via Berlin (dat begon als Nieuwkomer bij Orkater), maakt ook deel uit van het Ragazze Quartet, een bijzonder strijkkwartet van vier fantastische muzikanten, dat altijd op zoek is naar nieuwe paden en spannende avonturen. 'Ze zijn energiek, gewaagd, sexy en retegoed.', aldus componiste Mayke Nas. In samenwerking met Orkater maakten ze al eerder bijzondere muziektheatervoorstellingen op theaterfestivals en in de vlakkevloertheaters. En dan nu met *Lost Tango* voor het eerst een voorstelling die na Oerol op tournee gaat naar het grote zalencircuit.

Een paar weken voor de première op Oerol woon ik een repetitie bij, waar, ook al is het nog in een pril stadium, al meteen duidelijk wordt dat hier iets bijzonders gaat gebeuren: zoveel sterke theaterpersoonlijkheden en musici, het kan ook botsen, maar hier lijkt plus, plus en plus een enorme meerwaarde op te leveren. Na afloop praat ik op kantoor met vier van de makers: Dagmar Slagmolen, Rosa Arnold, Carel Kraayenhof en Meral Polat.

Droom

Het begon bij Dagmar en Rosa, respectievelijk artistiek en muzikaal leider van Via Berlin, die voor het jubileumprogramma een droom verwezenlijken wilden die ze allang koesterden. Dagmar: "We hebben elkaar in 2006 leren kennen bij een muziekworkshop van Orkater. Rosa was toen research aan het doen voor haar master aan het Conservatorium. In 2009 is Rosa cum laude afgestudeerd met een programma waarin ze Vivaldi's *De vier jaargetijden*

mixte met muziek van Piazzolla. Dat was heel bijzonder en we hebben, toen we later Via Berlin oprichtten, meteen afgesproken dat we daar ooit 'iets' mee zouden gaan doen.” Rosa: “Wij vullen elkaar heel goed aan. Mijn basis is de klassieke muziek, maar ik heb altijd gevoeld dat ik meer wilde of, anders gezegd, dat ik klassieke muziek op een andere manier wilde brengen. Ik wil graag een bepaald gevoel overbrengen, een verhaal vertellen met mijn muziek. Dat kan door een andere presentatievorm, door met een verteller te werken of in een theatrale vorm. We hebben al van alles gedaan en dat houdt het voor ons ongelooflijk spannend en boeiend. Heerlijk om elke keer weer geïnspireerd te worden door nieuwe mensen. En ja, de tango fascineert me al sinds mijn eindexamen, en ik heb heel veel geluisterd naar en me verdiept in alle mogelijke varianten van de tango. En als je hier in Nederland iets wilt doen met de tango, dan is er maar één iemand waar iedereen aan denkt, tangokoning Carel Kraayenhof! Dus we waren ongelooflijk blij en trots dat hij 'ja' zei toen we hem vroegen met ons in het diepe te springen.”

Helemaal nieuw

“Hoe dat voor hem is, om in een theatervoorstelling te staan en ineens te moeten acteren?” Carel herhaalt de vraag, enigszins peinzend: “Ja, spannend, anders, af en toe wennen, maar ook ontzettend leuk en verrijkend” De uitnodiging kwam voor hem op een goed moment: “Vorig jaar heb ik mijn sextet moeten opheffen, na dertig jaar. Dat is natuurlijk verdrietig, om te constateren dat het ondanks al het succes – en ik heb een fantastische carrière gehad, overal ter wereld opgetreden dus je hoort mij niet klagen – niet lukt zonder subsidie. Ik ben altijd eigen baas geweest dus zo repeteren, met verschillende disciplines en heel veel mensen die allemaal wat mogen vinden van wat we aan het doen zijn, dat is voor mij helemaal nieuw. En ik moet echt een rol spelen, dat heb ik ook nooit eerder gedaan. Ik ben Papa Tango, een al wat oudere leider van een orkestje op de Esperanza, ooit een glamoureuze cruiseschip, dat zijn beste tijd gehad heeft, net als trouwens de muziek van Papa Tango. Vergane glorie.”

Meral Polat kent Dagmar en Rosa al veel langer, ook via Orkater – dat behalve veel mooie voorstellingen ook hoogst interessante kruisbestuivingen oplevert – en ze volgen elkaars werk. Ze was meteen enthousiast om mee te werken aan de voorstelling: “Het verhaal ontroerde me, het gaat over universele thema's maar op een heel emotionerende manier, vooral door de muziek. Ook met het Ragazze Quartet en natuurlijk met Carel voel ik veel verwantschap. We maken met zijn allen een heel nieuwe kleur, dat voel ik heel sterk, alle zintuigen gaan open.”

Meisje, huil maar niet

Nog meer zout op onze wonden

De bandoneon wordt er maar schor van

Twee thema's

Voor het verhaal waren twee thema's leidend, vertelt Dagmar: “We wilden het hebben over familie, over drie zussen en hun oude vader, over verbindingen en verwantschappen. En over het grote maatschappelijke thema, op dit moment relevanter dan ooit, van 'de schijn ophouden'. We hebben het allemaal te druk, we willen allemaal perfect zijn, we moeten allemaal geweldige levens leiden, zowel binnenshuis als buitenshuis, alles moet alsmaar lukken en leuk zijn.”

Sophie Kassies, met wie Via Berlin al jaren samenwerkt, schreef de tekst voor *Lost Tango*. Het verhaal gaat over een cruiseschip de Esperanza, waar Papa Tango al decennia muziek maakt. Zijn drie dochters zijn er opgegroeid, alleen de oudste dochter Anna (DS) is uitgevlogen. Als de voorstelling begint, keert zij voor het eerst in jaren terug. Ze wordt geconfronteerd met een vader die krampachtig probeert vast te houden aan zijn glorie, net als haar zussen Clara (MP) en Blanca (RA). Dagmar: “We wilden een kleine wereld creëren, die net even buiten de wereld van alledag valt. Een schip is bij uitstek een wereld waarin je op elkaar bent aangewezen, waar een soort surrogaat-veiligheid heerst. De tango is ‘een schipbreuk in de tijd’. De hele wereld is wit in het begin, stralend wit, met een blinkend voordek en een wenteltrap. Veel led-licht. Gaandeweg wordt duidelijk dat het om vergane glorie gaat. De roestplekken worden duidelijk. In het tweede deel bladdert de schone schijn af, ook in de kostuums wordt dat zichtbaar.

Meral: “Als Anna terugkeert op het schip, wordt duidelijk dat alles veranderd is. Zij probeert mij, Clara, zover te krijgen dat ik voor mijn talent kies en niet eindeloos voor mijn vader en mijn verstandelijk beperkte zusje blijf zorgen. Een van de achterliggende thema’s is: durf je je eigen verlangens te kiezen? Anna vertegenwoordigt als het ware de buitenwereld, zij heeft die keuze gemaakt.”

*Wie naar boven klimt,
kijkt nooit omhoog,
Wie naar boven klimt,
kijkt vooruit*

*Ik heb gewerkt en ik heb gewonnen.
Ik heb focus en veerkracht,
I grabbed them by the balls*

Dagmar: “Anna is vertrokken, zij heeft het oude nest verlaten om haar dromen na te jagen. Ze is een ambitieuze, succesvolle carrièretijger geworden. Zij vertegenwoordigt de nieuwe maatschappij, de oude heeft voor haar afgedaan. Blanca, de jongste van de drie dochters is een blinde violiste; zij is misschien wel het gelukkigst van allemaal. Een ‘lebbende labrador’ wordt ze genoemd.”

De twee werelden botsen en geen van beide zijn ze ideaal. Alhoewel het einde nog niet precies vaststaat, is al wel duidelijk dat er een omkering plaatsvindt: een tijdperk is afgelopen.

Bij het voortraject was behalve Sophie, Dagmar en Rosa, ook Ria Marks betrokken, de vaste regisseur van Via Berlin. Ria is gewend om met meer disciplines te werken, om te improviseren, om een voorstelling te ensceneren onder heel verschillende omstandigheden (zoals op Oerol in de open lucht) en ze kan, zegt Rosa “heel goed kijken.”

Tango als wereldmuziek

Carel droeg naast de modern-klassieke ‘tango nuevo’ van Astor Piazzolla, de muziek waarmee hij beroemd is geworden – met als een van de hoogtepunten zijn optreden bij het

koninklijk huwelijk in 2002, een iconisch moment vanwege 'de traan van Maxima' –, ook muziek van de Argentijnse pianist en componist Julián Peralta aan met zijn hedendaagse 'tango de ruptura', 'tango op de breuklijn'. De tango heeft een boeiende geschiedenis. Carel: "De tango was al wereldmuziek voordat die term was uitgevonden. De tango is ontstaan in de tijd na de Spaanse kolonisatie van Argentinië, het 'land van het zilver'. De latere immigranten hadden het slecht, ze kwamen van de regen in de drup: in hun nieuwe heimat viel geen land meer te veroveren – dat was al verdeeld onder de Spaanse grootgrondbezitters – en zo zijn ze in de industrie van Buenos Aires beland. De tango vertelt over het verlangen om uit te breken uit het keurslijf, en over heimwee en weemoed naar wat verloren is geraakt.

Tango was oorspronkelijk het klachtenboek van de achterbuurt, een lokale traditie van muziek, dans en zang uit Buenos Aires en Montevideo. Dat veranderde toen Piazzolla, beïnvloed door klassieke muziek en jazz, heel andere tangomuziek begon te maken, muziek om naar te luisteren. Tot verdriet van de traditionele tangueros sloten veel danszalen, de tango verdween langzaam uit het straatbeeld en belandde in de concertzalen. De angst in Buenos Aires voor verandering is groot, nog altijd. Peralta brengt de tango weer terug naar de clubs, maar in een rauwere vorm, waarin je de kritiek hoort op de politiek, op de armoede, op de ellende."

Met Peralta besprak hij – samen met Rosa – via skype alle nummers die ze hebben gekozen. De keuze voor akoestische instrumenten en voor het septet maakte hij samen met Rosa. Zij zijn verantwoordelijk voor de muziek in de voorstelling.

Rosa: "Je kunt de muziek beschouwen als een hoofdverteller, waarbij het spanningsveld tussen wie wat en vooral hoe vertelt, telkens verandert: als er uit de tekst al veel emotie spreekt, moet de muziek juist ingetogen zijn. Of andersom."

De twee mannelijke dansers voegen een extra laag toe. Ze brengen energie, levenslust en ze kennen geen twijfel, zoals alle andere personages.

Keuzes maken

Dagmar: "Uiteindelijk gaat het over keuzes maken. Mijn personage, Anna, is ogenschijnlijk dan wel een geslaagde carrièrevrouw, maar ze is het vermogen verloren om naar zichzelf te luisteren. Ze heeft een hoge prijs betaald. Moet je per se je nest in de steek laten om uit te kunnen vliegen?"

Carel: "Hoe gaat de maatschappij om met mensen die uitgerangeerd zijn, zoals Papa Tango? We stoppen ze weg in verzorgingstehuizen. Dat geldt ook voor kinderen en volwassenen waar iets mee is, zoals Blanca, de blinde dochter die toch zo fantastisch viool kan spelen." Dagmar: "Het wordt een liefdevolle voorstelling, zonder moralisme. We gaan niet wijzen dat je iets wel of niet moet doen om goed te leven, maar het zou mooi zijn als mensen zich na afloop van de voorstelling afvragen: ga ik wel genoeg mijn dromen achterna? En zorg ik tegelijk goed voor mezelf en mijn geliefden?"